

УДК 37.018
ББК 74.04
У68

У к л а д а ч

Ротфорд Д. В., методист КВНЗ
«Харківська академія неперервної освіти»,
учитель вищої категорії, учитель-методист

У68 **Уроки мужності: навч.-метод. посібник.** [Текст] /уклад. Д. В. Ротфорд — Х. : ВГ «Основа», 2015. — 96 с. : табл.
ISBN 978-617-00-2313-1.

У посібнику представлені розробки сценаріїв позакласних заходів для початкової школи, присвячені актуальним темам єдності українського народу, патріотизму, мужності. Авторами пропонуються різні форми проведення занять.

Для вчителів початкової школи, вихователів.

УДК 37.016
ББК 74.26

Навчально-методичний посібник

УРОКИ МУЖНОСТІ

Укладач

РОТФОРТ Діана Вікторівна

Головний редактор *В. М. Андрєєва*
Технічний редактор *О. В. Лебєдєва*
Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 30.01.2015. Формат 84×108/16. Папір газет.
Друк офсет. Гарнітура Шкільна. Ум. друк. арк. 10,08. Зам. № 15-02/16-04.

ТОВ «Видавнича група «Основа»».
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1911 від 25.07.2007
Україна, 61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66.
Тел. (057) 7319633. Email: office@osnova.com.ua

Віддруковано з готових плівок ТОВ «Триада Принт»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1870 від 16.07.2007.
м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 7579816, 7579815

ISBN 978-617-00-2313-1

© Ротфорд Д. В. укладання, 2015
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 КЛАС	7
Ми — діти України	7
Чарівна пісня солов'їна в мирний час лунає особливо	10
Хай у серці кожної дитини живе любов до України	13
2 КЛАС	17
Моя Україна — найкраща країна	17
Слава захисникам Вітчизни!	20
Тримайся, моя рідна Україно, борися, любя, за життя своє	23
Хай мужність не полишає нас. Хай мирне небо заясніє над нами	27
Я — майбутній захисник Вітчизни	31
3 КЛАС	38
Найбільше ми хочемо миру на світі	38
За Україну, за її волю, за честь, за славу, за народ!	40
Герої України	43
Звешся величаво — Україною, земле зачарована моя	46
За тебе, Україно!	50
4 КЛАС	55
Уклоняємось усім героям!	55
Люби, шануй, оберігай наш край, що зветься Україна!	58
Мир і спокій в Україні	66
Хай не згасає пам'ять про героїв	71
Слава Україні! — Героям Слава!	78
«На Чорнобиль журавлі летіли...». Година пам'яті	87
ЛІТЕРАТУРА	91
ДОДАТОК	93

ПЕРЕДМОВА

У початковій школі починається формування системи цінностей і якостей особистості, яке розвивається і виявляється через її власні ставлення. Передумовою у становленні громадянина і патріота є здатність молодшого школяра пізнавати себе як члена сім'ї, родини, дитячого об'єднання; як учня, жителя міста чи села; виховується любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи; до рідного слова та державної мови, побуту, традицій, культурних особливостей як рідного, так й інших етносів українського народу.

З метою якісної підготовки і проведення уроків мужності в початковій школі треба враховувати психо-фізіологічні вікові особливості молодших школярів. Учні такого віку мають незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки, бажання постійно розширювати коло спілкування. Активно розвиваються почуття: обов'язку, відповідальності, справедливості, власної гідності, сумління тощо.

Учні молодшого шкільного віку чутливі, вразливі і емоційно чуйні. Вони сприймають перш за все те, що викликає безпосередній емоційний відгук, емоційне відношення; наочне, яскраве, живе сприймається найкраще. У них наявне бажання активно виступати на сцені і презентувати свої творчі роботи.

Тематика «Уроків мужності» у початковій школі може бути пов'язана із: Великою Вітчизняною війною, визволенням Харківщини від німецько-фашиських загарбників, подвигом українського народу під час Чорнобильської катастрофи, Майдану, антитерористичної операції тощо.

Основний лейтмотив таких уроків — мужність українців, які стали на захист Батьківщини, вірність своєму народові, готовність віддати життя за мир і спокій у рідній державі. Важливою темою для обговорення є також питання єдності українського народу, свідомості й щедрості наших людей, які з перших допомагають забезпечувати війська захисним спорядженням, ліками, продовольством, приймають у себе родини, що були змушені покинути рідні домівки, та надають іншу посильну допомогу.

Також «Уроки мужності» можуть бути приурочені до таких визначних дат:

- 14 вересня — Міжнародний день пам'яті жертв фашизму;
- 14 жовтня — День українського козацтва, День захисника України;
- 28 жовтня — День визволення України від фашистських загарбників;
- 21 листопада — День Гідності та Свободи;
- 22 листопада — День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій;
- 6 грудня — День Збройних Сил України;
- 22 січня — День соборності України тощо.

Проведення Уроків мужності не передбачає звітування про кількість таких заходів та число учнів, які взяли в них участь. Кожен педагог, плануючи таку діяльність, має брати до уваги вікові та психологічні особливості дітей класу, а також необхідність забезпечення цілісності виховного процесу. Варто зауважити, що «Уроки мужності» — лише один із напрямів патріотичного виховання. Окрім спеціально відведених годин, доцільно присвячувати цьому питанню час і на уроках з навчальних предметів.

Оскільки в дітей молодшого шкільного віку домінує образне мислення, то найбільш продуктивним під час такого заходу можуть стати такі форми діяльності: гра-драматизація, інсценування, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, колективне творче панно, усний журнал, уявна подорож, виставка малюнків, операція-рейд, виставка-ярмарок, перекличка повідомлень, добродійна акція, козацькі забави, театральна вистава тощо. Головне, щоб ці форми були не тільки цікавими і дієвими, а й сприяли формуванню любові до України, самовідданості і патріотизму її захисників, активної громадянської позиції, особистісної відповідальності за долю держави.

Уроки мужності в початковій школі також можна проводити в різних форматах: зустріч із військовослужбовцями, урочиста лінійка. Для молодших школярів прийнятна форма виїзного

виховного заходу, який може бути, наприклад, у вигляді виступу з концертом перед військово-службовцями та пораненими у шпиталях. Завершуватися відвідування шпиталю повинно урочистим врученням пораненим квітів, сувенірів, листа-подяки від учнів або освітньої установи.

«Урок мужності» може відбутися із залученням всього класу, окремих груп дітей чи давати учням індивідуальні завдання. До моменту проведення необхідно провести попередню підготовку, яка може проходити в таких формах, як: підготовка малюнків та листів до вояків у рамках Всеукраїнської акції «Лист пораненому»; екскурсії до історичного музею до меморіальних комплексів тощо.

Пропонуємо ознайомитися з «Уроками мужності», які підготували вчителі початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів Харківської області.

*Ротфорт Д. В., методист КВНЗ
«Харківська академія неперервної освіти»*

ЛИСТ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ВІД 13.08.2014 № 1/9-412

Про проведення Уроків мужності

2014/2015 навчальний рік розпочнеться з Першого уроку «Україна — єдина країна». Логічним продовженням теми єдності народу України та цілісності її території буде розмова про мужність і героїзм в ім'я свободи, незалежності та демократичного розвитку нашої держави.

Рекомендуємо в навчальних закладах спланувати цикл Уроків мужності, які стануть фундаментом формування в дітей та молоді сучасної національної ідентичності на кращих прикладах мужності і звитяги, виявлених нинішніми захисниками Батьківщини, на героїці сучасної боротьби за незалежність і цілісність держави.

Темами цих уроків мають бути мужність українських військових та добровольців, їхня вірність Присязі українському народові, готовність віддати життя за мир і спокій в Україні, а також героїзм простих українців, які з перших днів антитерористичної операції допомагають забезпечувати війська захисним спорядженням, ліками, продовольством та, не зважаючи на ризик, вивозять із захоплених міст і сіл мирних громадян. Варто згадати і про українців, які приймають у себе родини, що вимушені покинути свої рідні домівки.

Лейтмотивом уроків має стати любов до України, самовідданість і патріотизм її захисників, активна громадянська позиція українців, особиста відповідальність за долю держави.

Форми проведення Уроків мужності можуть бути різноманітними, на вибір навчального закладу: зустрічі з учасниками бойових дій, волонтерами, відвідання військовослужбовців, які отримали поранення внаслідок виконання бойових завдань у рамках проведення заходів антитерористичної операції та проходять реабілітацію, виступи дитячих творчих колективів, написання листів до вояків у рамках Всеукраїнської акції «Лист пораненому», що триває.

Усі заходи мають враховувати вікові та психологічні особливості дітей.

Радимо анонси про проведення Уроків мужності розміщувати на офіційних сайтах органів управління освітою, навчальних закладів.

Проведення Уроків мужності не передбачає зворотного звітування про кількість таких заходів та навчальних закладів, у яких вони будуть проведені, кількості учнів, які візьмуть у них участь тощо.

Заступник Міністра

Павло Полянський

1 КЛАС

МИ — ДІТИ УКРАЇНИ

Мета: формування в учнів почуття патріотизму, любові до свого народу; виховання громадянських почуттів, свідомої соціальної активності та відповідальності; формування й розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Вітчизни, на прикладі подвигу людей; розвиток кругозору дітей; виховання патріотизму, доброзичливості, чуйності.

Обладнання: карта України, малюнок сонечка, смужки-промінці з іменами дітей.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

Учитель

Ранок. Сонце в небі піднімається.
Наші діти з усіма вітаються.
Доброго ранку, — мовим за звичаєм.
Доброго ранку кожному зичимо!
Доброго дня вам, люди, бажаємо!
Вечором добрим стрічних вітаємо.
І посміхаються у відповідь люди —
Добрі слова ж бо для кожного любі.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

Учитель. Приємно, коли нас оточують добрі люди, веселі, приємні посмішки?

— Тож давайте і ми дарувати всім свої посмішки і гарний настрій.

— А як називають добру, лагідну людину, яка зігріває всіх своїм гарячим, щирим серденьком? Ось вам підказка-загадка:

Всі від нього навкруги
Набираються снаги. —
Тільки ранок настає,
Виглянь у віконце,
Всім воно життя дає —
Променисте... (сонце).

Учитель. Сьогодні ми будемо вчитися, як стати сонечком для своїх рідних, для друзів, для Батьківщини, як стати справжніми патріотами рідної землі. — «Ми — діти України»

Наша Батьківщина — Україна,
а ви — маленькі українці.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА УРОКУ

1. Розповідь учителя з елементами бесіди

Батьківщина — це та земля, де ти народився і живеш. Як називається наша держава, наша Батьківщина? (Україна) А ми хто? (Українці)

Ми любимо неньку Україну і зробимо все, щоб вона процвітала. А що ви — маленькі дітлахи — можете зараз зробити для України? (Добре вчитись, добре поводитись, нести радість людям.) А що таке радість? (Це посмішки, гарний настрій.) Так давайте дарувати всім посмішки і добрі справи.

2. Гра «Сонце Вітчизни» («мозковий штурм»)

— Перерахуйте все, що дала вам Вітчизна.

3. Фізкультхвилинка.

(Діти разом із учителем стають у коло посередині класу. Учитель промовляє рядочки вірша і показує відповідні рухи, діти повторюють.)

Усміхнемось сонечку! (Підняли руки вгору, усміхнулись.)

Здрастуй, дороге! (Помахали руками.)

Усміхнемось квіточці! (Присіли, уявили квіточку на підлозі, посміхнулись їй.)

Хай вона росте! (Показали руками, як росте квіточка.)

Усміхнемось дощику! (Підняли руки вгору, посміхнулись.)

Лийся, мов з відра! (Руки вгору-вниз, вгору-вниз.)

Друзям усміхнемося! (Посміхнулись сусідові праворуч, ліворуч.)

Зичим всім добра! (Простягли руки в сторони, узялись за руки, підняли всі разом руки вгору.)

4. Бесіда

Учитель. Ви ще зовсім маленькі, дорогі мої діти. Але кожен з вас чув про події, які зараз відбуваються на сході України. На цілісність і єдність нашої держави зазіхнули вороги. Тисячі наших співвітчизників, справжніх патріотів своєї країни, взяли в руки зброю і вступили до лав Збройних сил України. Вони з честю захищають нашу рідну землю. Ми не можемо допустити, щоб Україна була розірвана на шматки. Кожен з нас повинен усвідомити, що саме в наших руках цього не допустити. Саме від того, що ми робимо чи не робимо сьогодні, залежить майбутнє нашої держави. Ми всі різні, але мета у нас одна — мир і спокій на нашій землі.

Ми знаєм, що нині лежить на вагах

І що відбувається нині.

Час мужності пробив на наших часах

І мужність нас не покине.

5. Творча справа «Малюнок захиснику»

Учитель. Сьогодні десятки тисяч патріотів нашої держави перебувають на передовій, захищаючи від терористів свободу, незалежність та територіальну цілісність України. На жаль, сотні з них отримали поранення і зараз на лікуванні у шпиталях та лікарнях. Всім їм, як ніколи, потрібна увага, добре слово, повага та любов небайдужих людей. Ви зовсім маленькі, але також можете допомогти своїй рідній державі. Кожен із вас намалює зараз малюнок захиснику, бо саме завдяки їх мужності, витривалості ворог обов'язково відступить і у нашій рідній домівці запанують мир і злагода.

(Учні малюють і вивішують свої роботи на дошку.)

6. Акція «Допоможи товаришу».

Розповідь про сім'ї переселенців із зони АТО, про допомогу людей.

7. Гра «Коло рук». (Усі діти стають у коло, беруться за руки.)

Учитель. Уявіть у своєму серці вогник добра, ніжності, любові. Уявіть, як він збільшується, його сила переходить у вашу долоньку, а далі передається в долоньку того, хто сидить праворуч, збагачується добром, ніжністю, любов'ю та рухається далі по колу. Потоки ніжності і любові збільшуються і збільшуються. Посміхніться один одному. Давайте завжди будемо дарувати один одному тільки добро і любов!

III. ПІДСУМОК УРОКУ

Учитель. Отже, тепер можна гордо сказати, що ви — діти України — справжні школярі. Але найголовніше, щоб ви були справжніми людьми:

добрими, чесними, чуйними, не байдужими до чужого горя, а справжніми друзями, готовими завжди прийти на допомогу.

(Учитель розповідає притчу про віник, наголошуючи про цінність сім'ї.)

Я хочу, щоб наш клас був як дружна сім'я. Що для цього треба робити?

А тепер погляньте на свої парти. Там лежать промінчики, які розгубило наше сонечко. Як ви гадаєте, що написано на промінчиках? *(Імена дітей.)* Я хочу, щоб кожен з вас засяяв, як цей промінець, і ніс людям лиш добро. А що цікавого ще ви помітили в промінчиках? *(Вони жовто-блакитні.)* Це колір нашого прапора — символу нашої країни. Що означають ці кольори? А які ще символи України ви знаєте? *(Гімн, герб)*

Ось і закінчився наш урок. Ми навчилися бути сонечками і гідними дітьми України, справжніми її патріотами.

А це сонечко залишиться нам на згадку і буде зігрівати теплом.

Я всміхаюсь сонечку:

Здрастуй, золоте!

Я всміхаюсь квіточці —

Хай вона росте!

Я всміхаюсь дощику:

Лийся, мов з відра!

Друзям усміхаюся —

Зичу всім добра!

Пивоварова З. М., Сапота Н. М., Андріївська ЗОШ, Харківська обл.